

A sérelmekről a rendszerváltásig

Beszélgetés a Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottsága két tagjával

A Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottsága úgy tűnik, immár visszavonhatatlanul a múlté. Duray Miklós ez év elején, a megváltozott helyzetet felhozva okként, bizonytalan időre felfüggesztette a működését. A bizottság 1988 nyaráig elsősorban általa vált ismertté, neki köszönhető a megszervezése. A munka természetesen több ember érdeme volt. Ő azonban 1988 nyarán az USA-ba távozott, s a bizottsággal összefüggő legközelebbi tette, másfél éves távollét után, a már említett megszüntetés volt. E másfél éves szakasz tevékenységében tehát nem vett részt, holott egy rendkívül fontos és minőségileg új időszakról volt szó.

A Jogvédő Bizottság egy titkos, szabadkőműves-szerű csoport formájától, egy szűken kisebbségi jogvédelemről folyamatosan haladt a dokumentumok egyre tömegesebb nyílt vállalásáig és a demokratikus ellenzékiiségig. Tagjaiban és szimpatizánsaiban tudatosult, hogy a kisebbségi problémákat lehetetlen csak kisebbségi szemszögből nézve megoldani, és elengedhetetlen a váltás. A távolosabb, tágabb cseh, szlovák, magyar és európai összefüggésekre tekintettel nem lévő nézőpont nélkül a bizottság értelmét veszítette volna. E fontos folyamatról, a Jogvédő Bizottság utolsó másfél évének eseményeiről, annak ellenzéki háttéréről beszélgettem a Jogvédő Bizottság két tagjával, Tóth Károllyal és Öllös Lászlóval.

Öllös László: – A Jogvédő Bizottságban munkálkodó emberek 1988 júniusában összejöttek egy megbeszélésre. Ez egy titkos megbeszélés volt, amiről a rendőrség ennek ellenére tudomást szerzett, máig sem tudom, hogyan. A tevékenységet ezek után nem lehetett titkolni, hiszen szinte valamennyiünket folyamatosan megfigyeltek és kihallgattak. Ezen a megbeszélésen lényegében arról született döntés, hogy kik vigyék tovább az ügyet. Ez főleg az volt, mivel amúgy is azok az emberek csinálták tovább, akik eddig is itt dolgoztak, és akik eddig is alkották a bizottságot. Ami fontos volt, az a munka összehangolásának a megbeszélése.

Nap: – Mindketten egy fiatal értelmiségi generáció tagjai voltatok. Hogyan kerültek kapcsolatba a Jogvédő Bizottsággal?

Öllös László: – Egyetemista korunkban Tóth Károllyal, Molnár Imrével (ma Budapesten él) és néhány

más barátunkkal megpróbáltunk kialakítani egy csoportot, mely az akkor tiltott ismereteket és eszméket kívánta elsajátítani. A 70-es évek végén indult ez az egész, és eljutottunk az önszerveződő társadalom gondolatáig. Akkor felvetődött az a lehetőség, hogy bizonyára vannak más, hozzánk hasonló csoportosulások is. Elkezdtük keresni velük a kapcsolatot. Így jutottunk el többek között a Jogvédő Bizottsághoz is, de amit még ennél is fontosabbnak tartok, így jutottunk el a magyarországi demokratikus ellenzékhez is.

Nap: – Milyen kapcsolatról volt szó?

Öllös László: – A demokratikus ellenzék egy hosszantartó tanfolyamot, repülőgyetemet indított számunkra. Tulajdonképpen itt ismerkedtünk meg térségünk tényleges és valószínűségeivel, a fejlett nyugat-európai eszmekörökkel, gazdasági és politikai összefüggésekkel, térségünk nagy gondolkodóival. Olyan előadók voltak, mint **Szabó Miklós**, **Pető Iván**, **Kis János**, **Tamás Gáspár Miklós**, **Bauer Tamás**, **Konrád György**, **Bencze György** és mások. Rendkívül sokat köszönhetünk például **Törzsök Erikának**, **Benda Gyulának**, **Magyar Bálintnak** vagy **Eörsi Istvánnak**. Folyamatosan kaptuk a szamizdat folyóiratokat. Magyarországiakat, cseheket és lengyelországiakat. Lényegében így jutottunk el ezekhez az ellenzéki körökhöz, és számunkra ez hatalmas élmény volt.

A 80-as évek elején bekapcsolódunk a lengyelországi Szolidaritás mozgalomba, megismerkedtünk több élvonalbeli aktivistával, a független diákmozgalom vezetőivel és más ellenzékiekkel. Otthon is ellenzéki magatartást tanúsítottunk.

EGY ÓRA GÖNCZ ÁRPÁDNÁL

Havel és Göncz elnökké választása újabb esélyt kínál a csehszlovák-magyar kapcsolatok európai színvonalú rendezésére. Maga az új magyar köztársasági elnök nyilatkozott ebben az értelemben, amikor az Országház Nándorfehérvári termében baráti hangulatú politikai megbeszélést folytatott a két szlovákiai polgári mozgalom – a **Független Magyar Kezdeményezés**, és a **Nyilvánosság az Erőszak Ellen** – küldöttségével az elmúlt hét végén.

Göncz Árpád – akárcsak Václav Havel – dráma- és prózaíróként, neves műfordítóként vállalta a politikai szerepet és felelősséget olyan idő-

Nap: – Milyen sikerrel?

Öllös László: – Természetesen a Belügyminisztérium tudomást szerzett tevékenységünkről, aztán jöttek a fenyegetések és kihallgatások. Miután katonaeüvünket letöltöttük, a csoport férfitagjai bekapcsolódtak a Jogvédő Bizottság munkájába. Tehát egy hat-hét éves laza külső kapcsolattartás és segítség után 1986 végén, 1987 elején volt az, amikor a mi generációnk intenzíven kezdett tevékenykedni a bizottságban. Előtte vittük, csempészünk az anyagokat, gépeltünk, postáztunk, de a tényleges bekapcsolódás csak ekkor történt. Anyagok szerkesztését és írását végeztük, tárgyalások előkészítésében vettünk részt, tartottuk a kapcsolatokat.

Nap: Térjünk vissza a Jogvédő Bizottság utolsó másfél évére. Hogyan folyt a munka?

Tóth Károly: – Az első ülésen született egy döntés, hogy ki fogja kezelni az ügyeket.

A bizottságban tehát folytatódott a munka. Egy-egy dokumentum kidolgozására általában két-három emberből álló csoport jött össze, kidolgozták az anyagot, utána szűkebb kör korrigálta és jóváhagyta. Ezután kiadták, mint a Jogvédő Bizottság anyagát.

Öllös László: – Általában egymás lakásain találkoztunk. Ha tudomást szereztünk valami jogsértésről, akkor ezt igyekeztünk kivizsgálni. Ha úgy döntöttünk, hogy szükséges rá reagálni, akkor valaki megírta a szövegjavaslatot, és aztán azon dolgozni kezdtünk. Tehát az anyag létrejötte előtt valaki mindig pontosan utánajárt, hogy mi is történt valójában – ez nem volt könnyű dolog.

(folytatjuk)
Gyurovszky S. László

szakban, amikor hiteles személyiségekre van legnagyobb szükség a közéletben. Ellenzéki és 1956-os forradalmi múltja, majd súlyos börtönbüntetése érlelte meg demokrata felfogását, amelynek alapköve a szabadság, az emberi jogok. Ebben is hű mesteréhez és nagy barátjához, Bibó Istvánhoz.

Az új elnök személye esély számunkra, szlovákiai magyarok számára is. Irodalmunknak régi ismerője s barátja Göncz Árpád. A Magyar Írók Szövetsége elnökeként ő írta alá idén márciusban azt a nyilatkozatot, amely a szlovák és magyar, szlovákiai magyar és magyarországi szlovákiai írók budapesti találkozásán született. Köz-